

VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Spółeczeństwo w wojsku, wojsko w spółeczeństwie w XIX-XXI w. Relacje i procesy w ujęciu interdyscyplinarnym* (Dęblin, 5–6 czerwca 2025 r.)

Już po raz szósty w dniach 5–6 czerwca Lotnicza Akademia Wojskowa (LAW) w Dęblinie zorganizowała Ogólnopolską Konferencję Naukową „Spółeczeństwo w wojsku, wojsko w spółeczeństwie w XIX–XXI w. Relacje i procesy w ujęciu interdyscyplinarnym”. Tegoroczne spotkania przyciągnęły do „Szkół Orląt” wybitnych badaczy z różnych dziedzin: historyków, socjologów, filologów, politologów oraz przedstawicieli nauk społecznych. Stałym motywem przewodnim były relacje wojska ze społeczeństwem przedstawiane z różnych perspektyw. Konferencja wpisała się na stałe w kalendarz wydarzeń naukowych, jednak w tym roku była wyjątkowa, ponieważ została zorganizowana w roku jubileuszu 100-lecia dęblińskiej „Szkół Orląt”. Obrady zainaugurowano w sali kinowej Klubu Uczelnianego LAW. Tradycyjnie jako pierwszy głos zabrał gospodarz konferencji, a zarazem jej współorganizator – dr hab. Marcin Kruszyński, prof. LAW, kierownik Pracowni Historii Polski i Historii Powszechnej. Po powitaniu gości przedstawił sprawy organizacyjne, nakreślił główne cele dęblińskich spotkań. Następnie głos zabrał Jego Magnificencja Rektor – Komendant Lotniczej Akademii Wojskowej gen. bryg. pil. dr inż. Krzysztof Cur. W swoim wystąpieniu pt. „100-letnia Szkoła Orląt – perspektywy na przyszłość” kreślił przyszłe horyzonty oraz dalsze kierunki rozwoju Akademii. Nawiązując do doświadczeń, a także do rozwoju współczesnej techniki lotniczej, zaznaczył, że niezmiennie w ciągu całej historii uczelni oraz w jej kolejnych latach najważniejsi byli i będą ludzie.

Następnie głos zabrał płk dr Andrzej Truskowski, prof. LAW Prorektor LAW ds. kształcenia, który wygłosił referat „Zastosowanie lotnictwa w działaniach o charakterze hybrydowym i asymetrycznym w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa RP XXI wieku”. Zwrócił uwagę na współczesne aspekty prowadzenia wrogich działań pod tzw. progiem wojny, ze szczególnym uwzględnieniem lotnictwa. Kolejnym prelegentem był płk rez. dr hab. Adam Wetoszka, prof. LAW, Prorektor LAW ds. studenckich, występujący z tematem „Lotnictwo i wojska lądowe – 100-letni aspekt współpracy”. Pierwszą sesję zakończył referat prof. Włodzimierza Sulei z Instytutu Pamięci Narodowej – „Formowanie się lotniczego etosu w latach II Rzeczypospolitej”, doskonale wpisujący się w obchody jubileuszu uczelni. W swoim wystąpieniu nakreślił rodowód wartości lotniczych, które zostały sformowane już w okresie międzywojnia. Wskazał również na ich uniwersalizm także w obecnych uwarunkowaniach. Temat ten chętnie podejmowano, dyskutując w trakcie pierwszej przerwy.

Następny panel prowadził dr hab. inż. Paweł Gołda, prof. LAW – Prorektor LAW ds. naukowych. Jako pierwszy w tej części obrad wystąpił gen. bryg. rez. pil. dr Ryszard Hać, prof. LAW, który wygłosił referat na temat „Kultura bezpieczeństwa lotów w jednostkach polskiego lotnictwa na przestrzeni lat”. W dalszej kolejności głos zabierali: dr Tomasz Osiński (LAW) „«Czyż mogli dać więcej?» Szkic do portretu zbiorowego przedwojennych absolwentów Szkoły Orłąt w Dęblinie” oraz prof. Tadeusz Epsztein (IH PAN) „Dom, rodzina i wychowanie Wojciecha Kołaczковского (1908–2001), dowódcy Dywizjonu 303”. Prof. Marcin Kruszyński (LAW) przybliżył szerzej nieznane powojenne losy jednego z najważniejszych lotników dwudziestolecia międzywojennego w referacie pt. „Ludomił Rayski, jeden z dowódców lotnictwa II RP – walka generała o oczyszczenie dobrego imienia po 1939 r.”. Kolejnym prelegentem w pierwszej sesji był prof. Tadeusz Wolsza (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) „Lotnicy Polskich Sił Powietrznych w więzieniach powojennej Polski (1945–1956)”. Ostatni referat w tej części konferencji wygłosił ppłk dr Paweł Orłowski (LAW) „Gen. dyw. pil. Jan Frey-Bielecki (1916–1994). Zarys biografii”.

Sesję drugą prowadził dr inż. Witold Sarnowski (LAW) – Dziekan Wydziału Lotnictwa. Rozpoczęła się ona od wystąpienia dr Justyny Dudek (IPN) „Stosujemy [zasadę], żeby nie przyjmować [ludzi] z AK, ale są wyjątki” – polityka aparatu bezpieczeństwa wobec funkcjonariuszy byłych żołnierzy Armii Krajowej w latach 1944–1956 na wybranych przykładach”. Następnie

z referatem „Komunistyczny aparat represji wobec Stowarzyszenia Lotników Polskich w Wielkiej Brytanii” wystąpił dr hab. Piotr Kardela, prof. ucz. (Akademia Policji w Szczytnie/IPN). Jako ostatniego w tej części konferencji wystąpieniu wysłuchano referatu pt. „Żołnierze zasadniczej służby wojskowej w latach 1985–1989: wybrane konteksty społeczne”, który wygłosił prof. Dariusz Jarosz. Odniósł się w nim do zasadniczej służby wojskowej, definiując jej realia, które wpływały w dużym stopniu na dalsze życie młodych ludzi.

Sesję trzecią prowadził dr inż. Adam Rurak (LAW) – Dziekan Wydziału Bezpieczeństwa Lotniczego. Jako pierwszy wystąpił gen. bryg. dr hab. n. med., prof. ucz. Wojciech Tański (4 Wojskowy Szpital Kliniczny we Wrocławiu, PWr.), który w swoim referacie „Zdrowie i niezdrowie lotników polskich” podjął bardzo interesujący wątek dotyczący wymogów zdrowotnych niezbędnych do wykonywania zawodu pilota wojskowego. Następnie występowali: dr hab. Janusz Ślusarski, prof. LAW: „Czego my jako społeczeństwo możemy uczyć się od lotnictwa?”; dr hab. Adam Radomyski, prof. LAW: „Maskowanie na polu walki. Historia i współczesność”; dr Aneta Judzińska (UAM) „Rekonstrukcja doświadczeń zawodowych kobiet oficerów w Siłach Powietrznych na podstawie weryfikacji empirycznych”.

W ostatniej części pierwszego dnia konferencji prowadzonej przez dr. Tomasza Osińskiego (LAW) jako pierwsza wystąpiła dr hab. Małgorzata Misiak, prof. ucz. (UWr/IPN) z referatem: „Orły i orlęta. Językowy obraz polskiego lotnika w prasie międzywojnia”. Pomimo swojej nieobecności dr Agata Fijuth-Dudek (UMCS) udostępniła nagranie z referatem „Od pierwszego do ostatniego dnia niepodległości. Obraz II Rzeczypospolitej we wspomnieniach Wiktora Tomira Drymmera” publikowanych w »Zeszytach Historycznych«. Kolejnymi prelegentami byli: dr hab. Danuta Jastrzębska-Golonka, prof. ucz. (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) „Janusz Meissner – pilot, pisarz, dziennikarz: »Będę pisał tym piórem, które mi zostało ze skrzydeł...«”, która przedstawiła nietuzinkową postać pilota, a zarazem literata Janusza Meissnera. Kolejnymi prelegentkami były dr Danuta Hać (LAW) „»Urodziłam się pod szczęśliwą gwiazdą« – powojenne absolwentki Szkoły Orląt”; mgr Katarzyna Kot (Muzeum Zamojskich w Kozłowie/UwS) „Propagandowy obraz żołnierza ludowego Wojska Polskiego w świetle kolekcji sztuki współczesnej Muzeum Zamojskich w Kozłowie”; dr hab. Anita Młynarczyk-Tomczyk, prof. ucz. (UJK) „Święto lotnictwa na łamach »Żołnierza Polskiego« w latach 1945-1989”.

Drugi dzień obrad wyjątkowo w tym roku odbył się w Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie, gdzie otwarto wystawę czasową pt. „Dęblińska *Alma Mater* – sto lat historii i tradycji Szkoły Orłąt 1925–2025”. Piątą sesję prowadził dr Tomasz Osiński, w której występowali: dr hab. Mariusz Kulik, prof. ucz. (IH PAN) „Twierdza Iwangorod w rosyjskim systemie obrony (1838–1914)”; dr hab. Jacek Legieć, prof. ucz. (UJK) „Student w karnej służbie wojskowej – przypadek Leopolda Lisieckiego”; Krzysztof Pierściński (UJK) „Warunki życia w japońskich obozach jenieckich w czasie wojny rosyjsko-japońskiej”; dr Janusz Kłapeć (WBH) „Stefan Miler (1888–1962) – legionista, pedagog i menager”; Maciej Sobieraj (badacz niezależny) „Z Kępia w świat. Droga kariery kościelnej i wojskowej ks. płk. Jana Ideca aż do tragicznego mordu w 1925 r.”

Prof. Adam Radomyski (LAW), Kierownik Szkoły Doktorskiej Federacji Akademii Wojskowych, poprowadził przedpołudniową część konferencji. Swoje referaty wygłosili kolejno: dr Kamil Anduła (WBH) „Stosunki między kadrą oficerską a żołnierzami w obozie wojskowym w Sielcach nad Oką”; dr hab. Tadeusz Kondracki, prof. ucz. (IH PAN) „Korpus oficerów rezerwy ludowego Wojska Polskiego w okresie weryfikacji politycznej, wiosną i latem 1949 r.”; dr hab. Grzegorz Miernik, prof. ucz. (UJK) „Apogeum kryzysu berlińskiego 1961 r. w meldunkach o nastrojach w wojskach lotniczych. Studium przypadku”; dr Radosław Szewczyk (Archiwum Wojskowe w Oleśnicy) „Logistyka 2 Armii Wojska Polskiego w operacji »Dunaj« w 1968 r.”; dr Katarzyna Wilczok (UŚ) „Postawy społeczne wobec żołnierzy LWP w okresie stanu wojennego”; dr Tomasz Leszkowicz (WBH) „Rozwijanie skrzydeł. Przywrócenie tradycji lotnictwa II RP i Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w Wojsku Polskim po 1989 r.”; płk dr hab. Dariusz Bogusz, prof. LAW: „Organizacje kadeckie w wybranych krajach”. Tę część konferencji zakończyła ożywiona dyskusja, ponieważ referaty były niezwykle interesujące.

Ostania sesja konferencji obfitowała w bardzo ciekawe referaty, a nad jej sprawnym przebiegiem czuwała dr Justyna Dudek (IPN). Jako pierwszy głos zabrał dr Piotr Rapiński (badacz niezależny) „Antoni Ernest Mroczkowski as myśliwski, bohater 1920 r., związkowiec – biografia nieoczywista”. W dalszej kolejności swoje referaty wygłosili: dr Grzegorz Figiel (Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie) „Udział organizacji społecznych II RP w koncepcji i realizacji obrony przeciwlotniczej i przeciwchemicznej”; dr Marcin Paluch (LAW) „Agresja sowiecka na Polskę 1939 roku w świetle polskiej prasy emigracyjnej”; mgr Marcin Arbut (WBH) „Pułkownika Madejskiego krótkie panowanie. Oficerska Szkoła

Lotnicza w okresie walki o utrwalanie władzy ludowej 1946-1947”; ppłk dr Robert Wójcicki (LAW) „Dęblińska Szkoła Orląt na tle rozwoju lotnictwa wojskowego – bilans 100 lat istnienia”. Dyskusja nad wygłoszonymi referatami zakończyła tegoroczną konferencję.

W imieniu organizatorów gospodarz tegorocznej (szóstej już) konferencji prof. Marcin Kruszyński podsumował tegoroczne spotkanie. Zaznaczył, że konferencja nie ogranicza się jedynie do historyków, ponieważ od początku jej głównym założeniem była interdyscyplinarność. Podziękował za przybycie wszystkim uczestnikom, bardzo często z odległych zakątków kraju. Podkreślił, że niektórzy z nich przyjeżdżają do Dębłina od pierwszej edycji. Jednak co roku pojawiają się nowi badacze, którzy chcą się podzielić wynikami swojej pracy. Wyraził również wdzięczność władzom uczelni, a także dyrekcji Muzeum Sił Powietrznych za wsparcie organizacyjne w niezwykle jubileuszowym roku 100-lecia istnienia „Dęblińskiej Szkoły Orląt”. Wyraził także nadzieję, że Lotnicza Akademia Wojskowa w przyszłym roku już po raz siódmy stanie się miejscem spotkań naukowych ludzi badających relacje na styku wojska i społeczeństwa.